

naas - maas

FEIJOO jakintsuaren hil-urteurrena

Berreun urte dira Benito Jerónimo FEIJOO pralle beneditano ospetsua, Oviedon hil zela. *Orense-Casdemiro*-n sortua 1676-an; Samos-en eta Oviedon, Pralletegiko buruzagi izana. Denbora illun eta gibelatu haietako pentsalari zorrotz eta argi bat bezala agertzen zaigu bere izkiributan. Eta aitzinerat segitu gabe derragun, bere sorterri Galizia-ko maitalea izan zela, eta izkuntza propioaren defendatzaile bizkorra; eta berdin, erdara-izkuntzaren garbitzearen abantailan etzuela ainbeste siñesten.

Jakinduri eta ezaumen edatuenetariko bat izan zen; ez ordukoen arabera, oraiko bereko baizik. Artuemanetan egon zen, orduko Frantziako jakintsu askorekin. Ausardi haundi batekin izkiriatu zuen: *“Yo, ciudadano libre de la República literaria, escucharé siempre con preferencia a toda autoridad privada, lo que me dicta la experiencia y la razón.”* Berreun urten ondotik, oraiko jende erdi ikasiek berek, elukete esan hau aise onartuko; hemen Euskalherrian beñipein.

TEATRO CRITICO eta CARTAS ERUDITAS bere bi obra haundietan, azaldu zuen bere jakitate edatua; orotako jakin-naia zen; *Illuntzeak- Kometak- Mirariak- Astrologia judiciaria- Almanakak- Urrunetako elexarrak- Intxisuak- El toro de Sanmarcos*, eta ainbeste halako siñeskeri eta ustekerietaz mintzatu zen luzeki, zozoak argitu naiez. Folklore-zaleek bereziki, atsegin handiak in iastatuko dituzte, orduko oitura bitxi hori-en herriak.

* * *

Euskaltzaindiko Biltzarrak LOIOLA-n

Joan den Agorran, LOIOLA-n egin ziran euskal bilkuretan, itzal-di mamitsuak aditu ziran. Euskera idatzia nola bidatu; euskera mintzatua nola piztu, etxean, eskolategian, Irradioan, Elizan; gai hokeri buruz mintzatu ziren, Larzabal, A. Goikoetxea, M. Lekuona (irakurtu zen hunen itzaldia), Goenaga, Bastarrika, Lojendio, Irigaray; eta izena aaztu zaigun bizkaitar Irakasle iaio batek mintzaldi erne eta bixi bat.

* * *

Andere *Labeguerie* hil

Mixel LABEGUERIE sendakina, aalduna eta Euskalzaleen Biltzarreko Buruzagi denaren andere gaztea hil izan da supituki Kanbon. Pariserat senar- emazteak abian ziren memento berean. Bere adiskide eta ezagun guztiak arrituta jakin zuten berri deitoragarria; eta hemengo adiskideek bihotzmin haundiena erakutsi nai diote (Meza bat ere atera zioten joan den igande batez, Donostiako Santa Teresa elizan) bai berari eta bere bost aur gaizoeri, hala nola gisa berean, bi aldeetako senideeri.

Kanboko elizan eta Uztaritzeko hilerrian egin elizkizunetara, Euskalherriko eta kanpoko jende oste gaitza bildu zen, aundieria eta agintari askoen artean.

* * *

Donostiako Euskal bestak

Beti bezala, Iraillean, hiri nagusian, 15 egunez ospatu ziren, ainbeste herri-josteta eta ikusgarrien artean, txoilik Teatroa, itzaldiak eta aur euskaldunen etsaminak azalduko ditugu hemen. Carrasquedo-Olarraren *Garou-saia* komedia, ikusi ginuen jokatzan; GAROA obratik ederki antolatua, euskera bizi eta natural batean. Egilleak behar izan du dudarik gabe, Txomin Agirrerri segitu; bainan naiago izan genuke guk Ioanes artzaia, egiazkoagoa agertu baledi; xuriak bezala, zer-bait beltz ere emanez.

Etxeko nagusi euskaldun batendako leunkeri geiegi, gure iduriko; eta hau dena Carrasquedo-ren lana batere gutietsi gabe, aitzitik. Jokolari guztiak ederki aritu ziren, bainan Etxaniz andereak bizkaitarrez egin papera, denen gustokoa izan zen; euskalki bateko komedian, beste euskalkiko zatibat sartzea, azierto aundia da. Basarrik oiala altxatu baino leen, itz egoki batzu esan zituen. M. Dolores Agirrerri eta gainferako-eri ere eskuzarta ozen bat.

Gai huntarik, HERRIA astekarian artikulo batzu idatzi ditu *Kostatarr*a izengoitiko batek. Egia da iparraldeko Euskalherria, industria puska baten beharretan dagola, gazteriaz ustu baino leen; hau iñola ere ezin da ukatu. Baina artikulistak berak aitortzen du... *dirual ezduela erresumarik... ez sendimendukeririk*. Euskal gazteria, beraz, atxikiko duten industrialari baiño euskalzaleago diren kapitalista horiek, nun daude?... Hortan da ene ustez, korapillo guztia.

Kasu industriakin! euskal gazteak hemen geldí arazi ordez, erdaldun geiago ekartzea bailitake; Endaian, Baionan, Legazpian, Errenderin, Eibarren eta beste herri askotan bezala.

Euskal langilleak obesteko, *Nafarroa-Leitze*-ko ola batean hartutako biderei jarraiki beharko; han nausi-gidariak izan dute bihotz, eta hiriko kontseilukoek ere indar, baldinkizun batzuen pean, lur eta abantailak eskeintzeko; eta hala eskualdeko mutillak etxe ingurutan atxiki.

*Kostatarr*a, *Davant* eta borondate oneko beste lagunek, industriak sartu baino lehen, on lukete gure ORIA eta URUMEA ibaietako bazter ustelduak usaintzea; eta Legazpia, Elgoibar, Ernani, Galdakao, Lejona, edo beste erri batzuetan barna paseiu bat egitea; 15 urte hoketan egin duten aldakuntza negargarria ikusteko. Aberastasuna onartu ditake, beste kalteak baztertuz.

* * *

UNAMUNO-ren ohorez

Bilbotar ospetsuaren sortze-urteurrena dela kausa, euskarazko artikuloak ere agertu dira Z. ARGIA-n, eta ez gutti hala ere. Joan den EGAN-en eman nuen berriaz gaiñera, ezdut geiago esango. Txoilki aipatu nai dut *Valverde* idazlari trebearen erdarazko *Unamuno y el vascuence* artikuloa. Bertan, arrazoi askorekin jakintsuaren bidegabekeri batzu azaltzen ditu; eta hau ezta ttipiena; ...*aprended a la vez a encarnar vuestro pensamiento en una lengua de cultura, dejando la milenaria de nuestros padres...*

Askok uste dute bilbotarra, Pedagogian ere jakintsu bat izan zela, baina esakun hortatik ikusten dugu, bere begiak lañotuak izan zituela, eta GOETHE batek, leenago, nabaitu zuen egia, etzuela igerri. Hau da; *izkuntza bat xehe ikasteko, beste bat ikastea zela biderik oberena*. Orai azkenik pedagogoek badakite euskera (edo beste bat) jakitea, traba bat izan ordez, abantail aundia dela beste izkuntza bat ikasteko. Baiña iduriz, egia hau Unamunori etzizaion burutik pasatu.

Itzaldietan, asiera Artetxek eman zuen, erdaraz (euskaraz ere zerbait), zuzen zirikatuz, hemendik edo handik. Euskarazkoa Arestik eman zuen Errikoetxe zaarrean halaber, Poesia erritarra-ri buruz: bereziki aipatuz *Curros ENRIQUES* galiziano olerkari aundiaren adixkidantzak gure BILINTX-ekin; haren olerki sentikor eta sakon bat irakurtuz, karlisten bigarren gudualdien denborakoa.

Euskal eskolategietako aurren etsaminak (bi egunez) pasatu ziztuzten euskaltzain jaunek, Errikoetxe zaarrean; eta hau da iñolaz ere, Besta guzietarako ariketa nagusia; euskararen geroa, aur horietan baidatza; uste dugu etzaiola, bear luken ardurarik ematen.

10 urtez beitikoetan, Ramon Agirre, M. Koro Navarro eta M. Koro Iradi, izan ziran sarituak; eta 10 urtez goitikoetan, Xabier Agirre, Eneko Busto etsa Garbiñe Anza.

Ipuin-txapelgoan, *Bujanda* Inozenziok irabazi zuen leen saria, eta *Zubikarai*-ek bigarrena. Bertso-olerki txapelgoan, Ambrosio *Zaturain*-ek leeneko saria, eta *Urruzola*-k bigarrena.

* * *

Bertsularien txapelgoak

Euskaltzaindiak gidaturik, aurren egin dira Gipuzkoan 5 bertsulari bilkura. Andoaíñekoan, ados gelditu ziren Garmendia eta Iburguren; Mondragoen, Gabilondo eta Egilegor, leen eta bigarren; Oiartzun-en, Lizaso (erri bertakoa) eta Echeverria, Lasarten bizi dena; Azkoitian, Uztapide gaztea eta Aizpurua; Beasainen, Intxausti eta Aranzadi. Egiteko gelditzen dira, Eibarren eta Tolosan.

NAFARROAN egin dira: *Lesakan*, Arozamena bi anaiak geldituz leena eta bigarrena; *Berueten* irabazi zuen Narbartek, bertsularien txapelgoa; eta azken saiaketa Iruñeko Teatro Gayarren egin zen, txapel-dun geldituz *Narbarte*, eta bigarren, Arozamena Mikel (doi-doi Madariaga ondoan). Gero *Tres Reyes* Ostatu ederrean *Amigos del País* delakoak, oturuntze bat eskeini zien bertsularieri; berreun bazkaltiar baiño geiago bilduz, umore ederrenean, kanta, soinu eta itzaldien artean.

Bizkaian ere zaletasun handi batekin egin dira txapelgoak, *Gernikan*, *Igorren*, *Urkiolan* eta azkena *Ondarroan*; bertsularien txapel-dun geldituz, Lopategi eta Mugartegi. Euskalherri oroko azken bilkura, Donostian eginen da Eguerri inguruko egun batean.

* * *

DONOSTIAKO AGORA elkargoak egin euskal nobela txapelketan, 25 mila pezetetako sari joria, borroka estuen ondotik irabazi zuen, Sebastian SALABERRIA idazlari berriak, NERONEK TIRAKO NIZKIN obrarendako; gure gerla denborako oroitzapenak kondatzen dituena, misterioik gabeko izkuntza-mintzatu batean.

APAT-ECHABARNE.

